

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 30.aprīlī Nr. 1-8/25

Ministru prezidentam
Arturam Krišjānim Kariņam
vk@mk.gov.lv

Par dīkstāves atbalsta pabalstu pašnodarbinātajiem

Saskaņā ar Ministru kabineta interneta vietnē pieejamo informāciju šī gada 23.aprīlī valdība izskatīja noteikumu projektu "Noteikumi par dīkstāves palīdzības pabalstu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kuras skārusi Covid-19 izplatība" (TA-719)¹.

Preses konferencē pēc minētās valdības ārkārtas sēdes Jūs norādījāt, ka ar šiem noteikumiem valdība cita starpā uzlaboja algoritmus, kā valsts nāk pretī uzņēmumiem, to darbiniekiem. Tāpat vienlaikus valdība uzlaboja situāciju tiem cilvēkiem, kuri "izkrīt cauri sietam" dīkstāves pabalsta saņemšanai, jo nav maksāti nodokļi vai ir citas grūtības, "ieliekot grīdu" visiem pabalstiem šajā krīzes laikā 180 euro uz cilvēku, lai būtu zināma iztika. Labklājības ministre šai sakarā atzīmēja, ka tādējādi valdība dod nepārprotamu signālu, ka tā ir solidāra un nāk palīgā tiem, kuri varbūt nav bijuši godprātīgi vai kuru sociālās iemaksas ir bijušas veiktas nepietiekamā apmērā, lai varētu pretendēt uz adekvātu dīkstāves pabalstu².

Tiesībsarga birojā saņemtie nodokļu maksātāju – pašnodarbināto personu, kurām dīkstāves pabalsts ir atteikts, zvani un iesniegumi liecina, ka attiecīgo retoriku šī nodokļu maksātāju daļa uztvēra ar lielām cerībām. Šī gada 29. aprīlī tika publicēti jau minētie Ministru kabineta 2020. gada 23. aprīļa noteikumi Nr. 236 "Noteikumi par dīkstāves palīdzības pabalstu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kuras skārusi Covid-19 izplatība" (turpmāk – Noteikumi Nr.236), kas stājas spēkā 2020. gada 30. aprīlī. Iepazīstoties ar tiem, jāsecina, ka šis tiesiskais regulējums tikai daļēji atbilst minētajai retorikai, par ko cita starpā Tiesībsarga birojs saņēma pašnodarbināto personu rūgtuma un sašutuma pilnus telefona zvanus par valdības netaisnīgu un nevienlīdzīgu rīcību.

Saskaņā ar Noteikumu Nr.236 3.1. apakšpunktu tiesības uz dīkstāves palīdzības pabalstu ir darba ņēmējam, kuram Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) ir atteicis dīkstāves pabalstu, jo uz viņu attiecas kāds no kritērijiem, kas noteikts darba devējam Ministru kabineta 2020. gada 26. marta noteikumu Nr.165 "[Noteikumi par Covid-19 izraisītās krīzes skartiem darba devējiem, kuri kvalificējas dīkstāves pabalstam un nokavēto nodokļu maksājumu samaksas sadalei termiņos vai atlikšanai uz laiku līdz trim gadiem](#)" (turpmāk – Noteikumi Nr.165) [12. punktā](#). Ar šo tiesību normu valdība ir lēmusi, ka tie darba

¹ <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/darbakartiba/?sede=1126>

² <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/video-informe-par-valdibas-sede-nolemto.a357104/>

ņēmēji, kuri nevarēja pretendēt uz dīkstāves pabalstu, piemēram, tādēļ, ka darba devēja valdes loceklis ir administratīvi sodīts vai izslēgts no PVN maksātāju reģistra, turpmāk ir tiesīgi saņemt dīkstāves atbalsta pabalstu 180 euro apmērā. Manā skatījumā apsveicama un sociāli atbildīga rīcība, sniedzot “palīdzīgu roku” uzņēmējiem, kas līdz šim valsts skatījumā nav bijuši arī pietiekami godprātīgi. Krīzē visiem ir jādod iespēja “pārziemot”. Taču man kā tiesībsargam nav izprotama valdības attieksme pret pašnodarbinātām personām, kurām dīkstāves pabalsts ir atteikts, pamatojoties uz kāda no Ministru kabineta 2020. gada 31. marta noteikumu Nr.179 "Noteikumi par dīkstāves pabalstu pašnodarbinātām personām, kuras skārusi Covid-19 izplatība" (turpmāk – Noteikumi Nr.179) 10.punta nosacījumiem. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk -Satversme) 91. pants noteic: „Visi cilvēki ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.” Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likuma aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām³.

Augsti godājams, Ministru prezidenta kungs, šķiet ne vienam nav šaubu, ka dīkstāves pabalsta piešķiršana ir valdības atbalsts uzņēmumiem, lai tie pēc krīzes varētu turpināt darbu, nesot labumu sev un visai sabiedrībai. Es saprotu, ka pastāv viedokļi, ka vairāk ir jāatbalsta lielos uzņēmējus, taču šie viedokļi neizpilda Satversmes 91.panta prasības vismaz līdz šim valdības definētajos noteikumos. Šī gada 15. aprīlī nosūtīju Jums vēstuli ar aicinājumu noteikt tiesības dīkstāves pabalstu saņemt arī patentmaksas maksātājiem. Šajā vēstulē vērsu Jūsu uzmanību uz fundamentāliem principiem, kas vienlīdz attiecināmi uz Noteikumiem Nr.236 un kurus tiesiskā un sociāli atbildīgā valstī nebūtu pamata apšaubīt. Patentmaksas maksātāji, tāpat kā jebkurš cits pašnodarbinātais sevi nodarbina Latvijas valsts oficiāli izveidotos nodokļu režīmos. Šie nodokļu maksātāji strādā atbilstoši valsts izvirzītiem noteikumiem. Pašnodarbināto personu nodokļu režīmu Covid -19 krīze ir skārusi tikpat lielā mērā, kā jebkuru citu vispārējā nodokļu režīmā strādājošos uzņēmumus līdzīgās krīzes skartajās nozarēs. Tas, ka līdz šim valsts ir izveidojusi virkni liberālu nodokļu režīmu, no vienlīdzības viedokļa nevar būt tiesisks pamats, lai ārkārtējās situācijas laikā īstenotu atšķirīgu attieksmi. Valstij pret jebkuru tiesisku nodokļu režīmu ir jāizrāda vienlīdzīga attieksme, īpaši krīzes risinājumos. Šos principus politiķu retorikā es nedzirdu. Tieši pretējus – ka nodokļu maksātājs pats ir vainojams, ka izvēlējis “neīsto” nodokļu režīmu, tādēļ tagad tam atbalsts nepienākas.

Ar Noteikumiem Nr.236 valdība ir pieļāvusi nepamatoti atšķirīgu attieksmi pret pašnodarbinātajiem, t.sk. patentmaksas maksātājiem. Ar Noteikumu Nr. 236 3.1. apakšpunktu valsts īpaši atbalstījusi vispārējā nodokļu režīma uzņēmējus, t.sk. tos, kuru līdzšinējā darbība, valsts skatījumā, nav bijusi godprātīga, nesniedzot līdzvērtīgu atbalstu tikpat legāliem, Latvijas Republikā atzītiem nodokļu maksātājiem - uzņēmējiem, kas savu uzņēmējdarbību īsteno kā pašnodarbinātie, kuri cita starpā ir arī godprātīgi. Ja valdība uzskata, ka pašnodarbinātajām personām nepienākas šāds atbalsts, tad valdība būtībā visus pašnodarbinātos, kuriem ir atteikts saņemt dīkstāves pabalstu, uzskata par valstij nevajadzīgiem un apgrūtinošiem nodokļu maksātājiem. Piemēram, ar šādu nostāju valsts atzīst par nevajadzīgu un lieku pašnodarbinātu personu, kura, audzinot divus bērnus, vienlaikus cenšas godprātīgi nopelnīt saviem spēkiem. Šai uzņēmējai nav pārkāpumu, nav nodokļu parādu, taču atbilstoši valsts atļautajam nodokļu režīmam, godprātīgi strādājot, ir bijis mazs apgrozījums un līdz ar to mazas sociālās iemaksas. Personai oficiāli ir atteikts dīkstāves pabalsts, jo Noteikumu Nr.179 10.4. apakšpunkts paredz, ka VID dīkstāves pabalstu nepiešķir pašnodarbinātai personai, ja pašnodarbinātā persona 2019. gada pēdējo divu ceturkšņu periodā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas deklarējusi mazāk

---

³ Satversmes tiesas 2010. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-46-01 7. punkts

nekā vidēji 20 euro apmērā mēnesī. Loģisks ir šis pašnodarbinātās personas jautājums, kādu apsvērumu vadīta valdība atbalsta vienu konkrētu nodokļu režīmu, turklāt ne tikai godprātīgos, bet arī šī režīma negodprātīgos uzņēmējus, taču valsts atzītu pašnodarbinātās personas nodokļu režīma daļu, t.sk. godprātīgos, atstāj bez jebkāda atbalsta⁴. Ir saprotams, ka šobrīd ir redzamas līdzšinējās kļūdas nodokļu politikas veidošanā, taču būtisks ir jautājums, vai no šīm kļūdām ir jācieš tikai nodokļu maksātājam, vai valdībai nebūtu jāuzņemas līdzatbildība par to, ka šādas kļūdas, ļaujot pastāvēt tik liberāliem nodokļu režīmiem, šobrīd iedzīvotājus atstāj bez jebkāda atbalsta. No vienlīdzības principa viedokļa nav rodams objektīvs un saprātīgs skaidrojums tam, kādēļ valdība šobrīd atsakās pašnodarbināto personu nodokļu režīmā strādājošos uzskatīt par līdzvērtīgiem nodokļu maksātājiem.

Saskaņā ar VID sniegto informāciju līdz šī gada 27. aprīlim VID ir iesniegti 2674 pašnodarbināto iesniegumi dīkstāves pabalsta saņemšanai. No tiem VID izmaksājis dīkstāves pabalstus 1 425 pašnodarbinātām personām, kopumā 376 906 euro apmērā. Šajā laikā dīkstāves pabalsts atteikts 1 249 pašnodarbinātajām personām, jo tās nav atbildušas Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem⁵. Atbalstot priekšlikumu piešķirt dīkstāves atbalsta pabalstu pašnodarbinātām personām, valdībai tas izmaksātu 224 820 euro, kas ir tikai 3,2 % no valdības izlietotajiem līdzekļiem dīkstāves pabalsta samaksai līdz šim datumam (kopā 7 0025 95 euro⁶). Kā esmu jau uzsvēris, taisnīgs un uz vienlīdzības principa balstīts atbalsts jebkurā krīzes situācijā ir valsts ilgtspējas jautājums. Ar salīdzinoši nelielām valsts izmaksām nodokļu maksātāju atbalstam “šodien” (šajā gadījumā pašnodarbinātajām personām, t.sk. patentmaksas maksātājiem), valsts un sabiedrība ilgtermiņā iegūs uzticamus, Latvijā strādāt gribošus cilvēkus, kas neapšaubāmi būs pamats valsts labklājībai.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11.panta 4.punktu un 12.panta 8.punktu, aicinu pēc iespējas īsākā laika posmā pilnveidot Noteikumus Nr.236, paredzot tiesības saņemt dīkstāves atbalsta pabalstu un īpaši šajos noteikumos paredzēto atbalstu - piemaksu 50 euro apmērā mēnesī par katru apgādībā esošu bērnu, pašnodarbinātajām personām, t.sk. patentmaksas maksātājiem, kurām dīkstāves pabalsts atbilstoši Noteikumu Nr.179 10. punktam ir atteikts.

Lūdzu informēt tiesībsargu par rekomendācija ieviešanu.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

---

⁴ Konkrētajā gadījumā vērts piebilst, ka šai personai ar pašvaldības krīzes pabalsts ir atteikts.

⁵ https://www.vid.gov.lv/lv/vid-menesa-laika-izmaksajs-dikstaves-pabalstus-66-miljonu-eiro-apmera#_ftn2

⁶ Turpat.